

Herr vice Talmannen: Jag får hemställa att de denna dag första gången bordlagda ärenden måtte uppföras främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Denna hemställan bifölls.

Justerades 4 protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskiljdes kl. 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 6 Maj 1872.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Justerades protokollsutdrag för den 24 sistlidne April eftermiddagen.

Anmälades och bordlades från nedannämnde Utskott inkomna memorial, betänkanden och utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 77, med förslag till de stadganden angående Riksgälds-kontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk;

N:o 78, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente, angående de vid föregående riksdagar beviljade men ännu icke utbetalda statsbidrag;

N:o 79, angående anvisande af medel till utbetalning af det för Nässjö—Oscarshamns jernvägsanläggning beviljade statsbidrag;

N:o 84, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om beredande af garnison i Carlskrona samt om användandet af det vid 1871 års lagtima riksdag beviljade extra anslag af 65,000 R:dr till uppförande af stall- och ridhusbyggnader för fyra åkande batterier af Vendes artilleriregemente;

Banko-Utskottet:

N:o 17, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets i betänkandet N:o 16 afgifna förslag till bankoreglemente;

Lag-Utskottet:

N:o 36, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förklaring af 17 Kap. 3 § Handelsbalken, angående företrädesrätt till betalning ur lös pant, dels ock enskild motion om utarbetande och antagande af en lag angående upplag af produkter och varor;

N:o 37, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 17, rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om upphäfvande af 2 Kap. 5 och 6 §§ Giftermålsbalken samt förändrad lydelse af 13 Kap. 1 § Rättegångsbalken och 18 Kap. 5 § Strafflagen;

N:o 38, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 28, rörande väckt fråga om utarbetande af ny grufvestadga;

N:o 39, i anledning af väckt motion, åsyftande förmånsrätt för utflyttnings- samt odlings- och häfdeersättningar, som vid laga skifte bestämmas;

N:o 40, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. förordningen angående grunderna och vilkoren för hemmanskyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864.

Upplästes och godkändes:

Konstitutions-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af 72 § Regeringsformen; samt

Banko-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 51, om utfärdande af ny instruktion för Riksdagens Revisorer af Riksbanken.

Den 6 Maj.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 4 dennes bordlagda utlåtande N:o 82, i anledning af väckta motioner angående grundskatternas aflösande eller afskrifning m. m.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 4 dennes bordlagda betänkande N:o 11, rörande Herr Anders Perssons motion N:o 204, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående infordrande af statistiska uppgifter rörande den kommunala rösträtten.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 3 och 4 dennes bordlagda utlåtande N:o 81, i anledning af väckt motion om slutbetalning af Riksgälds-kontorets återstående skuld till Riksbanken för lån till 1808 och 1809 årens krigskostnader.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda utlåtande N:o 1, i fråga om förberedande undersökningar, rörande Kongl. Hofstallets förflyttning samt uppförande af nytt riksdagshus å Helgeandsholmen, äfvensom Riksbankens och Riksgälds-kontorets förläggande till samma holme.

Grefve Hamilton, Henning: Ehuru nu blott första punkten är föredragen, ber jag om ursäkt, om jag nödgas att i mitt yttrande i någon mån vidröra äfven den andra; det yrkande, som jag skall framställa, rör dock endast första punkten. Jag har, mot hvad Utskottet föreslagit i sjelfva saken, ingen anmärkning att göra, och jag tror, att mom. b) och c) kunna qvarstå alldeles oförändrade; men i afseende å mom. a), d) och e) torde jag få tillåta mig göra några anmärkningar.

Det första uppdrag, som fullmäktige här skulle få, vore att sätta sig i förbindelse med de vederbörande, hvilka i fråga om Helgeandsholmens ordnande samt om Kongl. hofstallets förflyttning till annan lämplig plats, böra höras, och låta verkställa den utredning, som här i mom. a) omnämnas. Hvad frågan om Kongl. hofstallets förflyttning angår, torde den vara ett sådant ämne, i hvilket Kongl. Maj:t omedelbart måste uttala sin nådiga vilja, och det synes mig således icke lämpligt att här tala om, att fullmäktige skola höra de vederbörande, som i denna fråga hafva att yttra sig. Det vore, enligt min åsigt, mera lämpligt, att Riksdagen angående denna fråga gjorde en underdånig framställning till Kongl. Maj:t och således förflyttade

flyttade hvad som rör Kongl. hofstallet till 2:dra punkten, hvilken innehåller de frågor Riksdagen vill underställa Kongl. Maj:ts pröfning. Godkännes denna åsigt, skulle 1:sta punkten mom. a) komma att lyda sålunda: att Riksdagen måtte besluta: 1:o att uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret, i hvad Riksbanken angår gemensamt med fullmäktige i Riksbanken, a) "att låta verkställa en fullständig utredning, huruvida ett mot ändamålet fullt svarande riksdagshus må kunna å Helgeandsholmen uppföras samt om möjligheten och ändamålsenligheten att antingen i samma byggnad inrymma Riksbanken och Riksgälds-kontoret eller ock för Riksbanken på annat sätt bereda lämplig lokal, antingen på Helgeandsholmen eller i dess grannskap".

Kammaren torde finna, att förändringen består endast deri, att hvad som egentligen tillhör Kongl. Maj:t att afgöra, och hvarmed fullmäktige icke hafva att taga befattning, blifvit uteslutet ur detta moment och kommer att förflyttas till 2:dra punkten.

Hvad angår mom. d), som lyder sålunda: "att utreda om och i hvad mån samt under hvilka vilkor Stockholms stads fullmäktige, kunna vara hugade eller skyldige att deltaga i de med Helgeandsholmens ordnande förenade kostnader"; synes mig äfven detta vara ett uppdrag, som ligger utom fullmäktiges vanliga göromål och befogenhet. Den lämpligaste formen i detta hänseende torde vara, att Kongl. Maj:t genom Öfverståthållare-embetet bereder dessa frågor utredning och lösning, ty fullmäktige hafva icke någon annan väg att gå, och det tyckes lämpligare, att Kongl. Maj:t, som kan anbefalla Öfverståthållare-embetet att göra dessa utredningar, tager frågan om hand, än fullmäktige, hvilka i allmänhet icke på detta sätt skriftvexla med auktoriteter. Också detta moment borde inflyttas under den underdåniga skrifvelsen i punkten 2, hvarföre mom. d), efter mitt förslag, skulle komma att erhålla en lydelse, som egentligen skulle motsvara mom. e) i Utskottets utlåtande.

Den frågan, huruvida Riksdagens, Bankens och Riksgälds-kontorets byggnader skulle kunna föryttras, kan lämpligen tillhöra fullmäktige att utreda; men att utreda, huruvida dessa byggnader kunna vara för statens behof nödvändiga, eller hvilka embetsverk för närvarande sakna utrymme och således skulle vara i behof af de hus, som, genom uppförande af nytt riksdagshus på Helgeandsholmen, blefve disponibla, kan omöjligen ligga inom fullmäktiges vanliga befogenhet. Det är en fråga, som endast Kongl. Maj:t kan afgöra, och hvarom jag tror, att det således vore riktigast att uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t framställa en begäran. Enligt det förslag jag uppgjort skulle mom. d) komma att lyda sålunda:

"att, sedan ärendet erhållit all nödig utredning, till Riksdagen inkomma med fullständiga förslag i ämnet; börande fullmäktige, derest de af Riksdagen, Banken och Riksgälds-kontoret nu begagnade byggnader icke skulle kunna för annat allmänt behof ändamålsenligen användas, jemväl yttra sig om lämpligheten af deras föryttrande".

Den del af frågan, som tillhör fullmäktige, kommer då in i denna punkt; men det öfriga öfverlemnas till Kongl. Maj:t.

Som sagdt, mot mom. b) och c) har jag ingen anmärkning att göra, hvaremot jag hemställer, att mom. a) måtte få den lydelse, som jag nyss uppläst, samt mom. d) utgå och det blifvande mom. d) blifva en omskrifning af mom. e) i Utskottets utlåtande, på sätt jag tagit mig friheten föreslå.

Herr von Ehrenheim: Den anmärkning, jag tillåter mig framställa, afser endast ingressen, som lyder så: "att Riksdagen måtte besluta att uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret, gemensamt med fullmäktige i Riksbanken, etc." Det uppdrag, som fullmäktige här skulle få, är ganska vidlyftigt, och det är utan tvifvel skäl att icke göra det omständligare, än som nödvändigt behöfs. Hvad den gemensamma handläggningen af ärendena angår, torde detta afse sådana frågor, som röra banken; men icke att fullmäktige i Riksgälds-kontoret skulle nödgas att för hvarje åtgärd, som endast afser riksdagshuset, sammanträda med fullmäktige i banken, och för att få detta tydligt uttryckt, anhåller jag, att ingressen måtte få följande lydelse:

"att Riksdagen måtte besluta: 1:o att uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret — *i hvad Riksbanken angår* — gemensamt med fullmäktige i Riksbanken, etc. —"

Friherre Funck: Då här anmärkningar blifvit gjorda mot det Sammansatta Utskottets betänkande, hvilka jag för min del icke vill bestrida kunna hafva en viss giltighet, anhåller jag dock att få förklara, på hvilken grund det Sammansatta Utskottet kommit till sitt resultat, och de synpunkter, ur hvilka det betraktat saken. Hvad först angår momentet a) i första punkten, hvaremot den anmärkning blifvit gjord, att frågan om Kongl. hofstallets förflyttning, och hvad dermed eger sammanhang, borde öfverföras till 2:dra punkten i utlåtandet, som angår de ämnen, hvilka skulle utgöra föremål för den underdåniga skrifvelsen, har Utskottet, på den grund att denna fråga redan till följd af Kongl. Maj:ts befallning är öfverlemnad till vederbörande myndigheter för uppgörande af förslag, hvar Kongl. hofstallet skall ligga och huru det skall komma att se ut, ansett lämpligt, att fullmäktige borde sätta sig i förbindelse med dessa vederbörande, hvaremot, hvad angår Kongl. Maj:ts pröfningsrätt, i 2:dra punkten af utlåtandet blifvit insatt, att Riksdagen skulle uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga under nådig pröfning frågan om Kongl. hofstallets förflyttning till annan lämplig plats. Beträffande frågan om Kongl. hofstallets förflyttning är den redan beroende på en myndighets pröfning, som troligen har den temligen utredd. och jag ber att få återföra i Kammararens minne, att Kongl. Maj:t den 19 Maj 1865, på grund af Riksmarskalksombets anmälan om behof af ökad utrymme för vagnshus, anbefallt Öfverintendentsembetet att, "så fort ske kan, till Kongl. Maj:t inkomma med uppgift och förslag å någon för ifrågavarande ändamål användbar och tillgänglig plats, ävensom afgifva behöriga ritningar och kostnadsförslag till erforderliga stall, vagnshus och ridhus samt nödiga bostäder och uthusbyggnader". I sammanhang dermed upp-

löstes den då tillsatta komitén för Helgeandsholmens ordnande, emedan den ansågs tillsvidare förhindrad att fullgöra det lemnade uppdraget, men Kongl. Maj:t förklarade äfven då, "att sedan sig visat, hvad i fråga om stallbyggnadernes förflyttning m. m. kan komma att vidgöras, Kongl. Maj:t vill framdeles taga i nådigt öfvervägande, huruvida en särskild komité må i nåder tillsättas för att behandla alla de med en slutlig reglering af Helgeandsholmen sammanhang egande ämnen." Nu är således denna fråga under behandling af Öfverintendentens-embetet, som möjligen uppgjort plan och förslag i detta afseende, och man har derföre trott, att fullmäktige utan någon särskildt omgång skulle kunna sätta sig i förbindelse med detta embete och få del af den uppgjorda planen.

Vidare har anmärkts mot momentet d), att fullmäktige icke kunde sätta sig i förbindelse med stadsfullmäktige. Detta har Utskottet också haft klart för sig, men trott, att, om man derjemte i 2:dra punkten föreslog, att Riksdagen skulle uti den underdåniga skrifvelsen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla vederbörande embetsverk och myndigheter att i allt hvad härmed eger gemenskap tillhandagå fullmäktige med nödiga upplysningar, utredningar och förslag, skulle detta äfven komma att innefatta en befallning till Öfverståthållare-embetet, och att fullmäktige således utan omgång egde att från Öfverståthållare-embetet, efter stadsfullmäktiges hörande, få den utredning, som man nu skulle begära, att Kongl. Maj:t i detta speciela fall måtte infordra:

Detta gäller äfven den anmärkning, som blifvit gjord mot momentet e) om en utredning, hvilka af statens embetsverk som kunde i det nuvarande riksdagshuset, i händelse detsamma blifver ledigt, inrymmas; ty här gäller detsamma, att den myndighet, som har dermed att skaffa, eller Öfverintendentsembetet, till följd af Riksdagens underdåniga skrifvelse erhållit nådig befallning att gå fullmäktige tillbanda med nödiga upplysningar, utredningar och förslag. Jag tror, att frågan helt enkelt på det viset kunde blifva afgjord, och att flera onödiga omgångar kunde undvikas. Detta har varit de skäl, som legat till grund för Utskottets förslag.

Hvad beträffar den föreslagna förändringen i 1:sta punkten, har jag icke något deremot att invända. Utskottet har trott, att, då man gifvit Riksdagens förtroendemän detta uppdrag, de äfven sjelfve bäst skulle kunna komma öfverens om, huru arbetet skulle kunna ordnas, utan att några bestämda föreskrifter i detta fall behöfde meddelas, men man har haft den försigtigheten att nämna fullmäktige i Riksgälds-kontoret främst. I de flesta fall kommer en gemensam pröfning att blifva nödvändig, ty de föreliggande frågorna hänga så nära tillsammans, och äfven om banken icke skulle komma att förläggas i det nya riksdagshuset, tror jag, att fullmäktige i banken i alla fall ofta nog skulle komma att tillkallas. Jan anser dock förändringen så oskadlig, att jag icke vill motsätta mig densamma. Emellertid yrkar jag bifall till Utskottets utlåtande.

Grefve Mörner, Oscar: I fråga om nyttan eller behöfligheten af Helgeandsholmens ordnande, vill jag icke utlåta mig, då det icke

angår mig och jag dermed således icke har något att skaffa. Men såsom skäl för att Riksdagen skulle i denna sak ingripa, har blifvit åberopadt behovet af nytt riksdagshus och nya lokaler för banken och Riksgälds-kontoret, och då har jag ansett mig icke kunna härvid iakttaga tystnad. Hvad det nya riksdagshuset beträffar, inser jag icke behovet af något sådant, emedan det nuvarande förefaller mig tillräckligt och dugligt att under en lång följd af år kunna uppfylla sitt ändamål. Kostnaden för ett nytt hus skulle otvifvelaktigt blifva ganska betydlig, och att man nu skall kasta sig in i en stor utgift, deraf behof icke förefinnes, synes mig icke öfverensstämma med den sparsamhet, som bör iakttagas. Beträffande ny lokal för Riksgälds-kontoret, har jag icke förut hört omtalas behovet deraf, och får man döma af det yttre, tycker jag, att den nuvarande lokalen är ganska bra, och jag har icke hört något klagomål öfver densamma, hvarför jag ej heller kan antaga, att något verkligt *behof af förändrad lokal* förefinnes. I afseende å banken är det väl möjligt, att den nuvarande lokalen icke är fullt så beqväm i alla afseenden, som önskligt vore, men utrymme tycker jag ej heller der saknas, då man har att tillgå odisponerade rum och i alla fall trängsel i bankens för allmänheten öppnande lokaler icke ännu kunnat bemärkas. Att man genom nybyggnad kan få bättre lokaler, vill jag icke bestrida; men om man resonerar så, kan man få bygga in infinitum, ty alltid kan man komma om en 20 å 30 år och säga, att det blir bättre, om vi bygga nytt och därför skola vi bygga. Detta är ett axiom, som icke kan bestridas; men man får nu fästa sig vid, om något verkligt behof förefinnes, och då jag för min del icke kan inse, att något sådant existerar, hvarken i afseende å riksdagshuset, Riksgälds-kontoret eller banken, får jag yrka afslag på denna punkt. Det må åtminstone stå för min räkning, att jag icke velat biträda en större statsutgift, som icke är af behovet påkallad.

Man säger visserligen, att man här endast skulle begära en utredning, men redan en sådan kostar penningar och kan vara onödig. För öfrigt har man en gång sagt *a* får man nog lof säga *b*, och har man väl en gång fått utredningar, ritningar, planer och förslag, är man snart inne på vägen att vilja bygga eller åtminstone ett bra stycke på väg. Jag tror det är så godt att afklippa detta från början och yrkar därför afslag.

Friherre af Ugglas: Jag vågar, för min del, i motsats med den siste ärade talaren förutsätta, att inom Kammaren en temligen allmän önskan är rådande att i sammanhang med ett verkligt ordnande af Helgeandsholmen få uppförda ändamålsenliga lokaler för Riksdagen och Riksbanken. Och jag tror, att denna åsigt har för sig ett så öfvervägande flertal inom denna Kammar, att jag ej vill upptaga till besvarande de invändningar, som talaren i detta hänseende gjort mot förslaget i sin helhet.

Jag begärde egentligen ordet i anledning af Grefve Hamiltons förslag, i hvilket jag instämmer. Jag finner detta förslag ega så stort företräde framför det af Sammansatta Utskottet framställda, att jag skulle beklaga, om det ej blefve af Riksdagen antaget. Grefve

Hamiltons förslag afser, att ur det föredragna förslaget trånskilja alla de ärenden, hvilka egentligen ej tillkomma fullmäktige i Riksgäldskontoret, såsom frågan om hofstallets förflyttning och åläggandet för dem att sätta sig i förbindelse med stadsfullmäktige i Stockholm. Den ledamot af Utskottet, som framhållit, att fullmäktige borde kunna inhemta Öfverintents-embetets yttrande, ber jag få erinra, dels att fullmäktige i allmänhet ej sätta sig i förbindelse med sådana auktoriteter, dels ock att, i händelse Öfverintendents-embetet afgifver ett förslag, det likväl alltid komme att bero på Kongl. Maj:t att uttala sista ordet i frågan. Vid sådant förhållande torde det väl vara bättre, att Riksdagen direkt vänder sig till Kongl. Maj:t. Jag delar således Grefve Hamiltons och Herr von Ehrenheims åsikter i denna fråga och önskar att skrifvelsen måtte bli för uppställd i öfverensstämmelse dermed. Men då Friherre Funck yrkat bifall till Utskottets förslag, och jag ej kan förutsätta, att Kammararen i sin helhet vill frångå hvad Utskottet föreslagit, vågar jag anhålla, att denna fråga måtte bli för Utskottet återremitterad, på det att Utskottet måtte taga förslaget i förnyadt öfvervägande. Jag tror, att man derigenom skulle komma till en bättre lösning af frågan.

Grefve Hamilton: Det kunde visserligen synas förmätet, att jag ej, lika med Friherre af Ugglas, yrkat återremiss, utan vågat att omedelbart framställa ett förslag till Kammararens antagande, men mitt skäl var det, att Riksdagen var så långt framskriden, att jag ansåg, att icke Sammansatta Utskottet onödigtvis borde besvaras. Jag har, för att icke på något vis underställa Kammararen ett omoget förslag, ej vågat lita på mitt eget omdöme i denna fråga, utan underställt förslaget åtskillige ledamöter både i denna Kammarare och Medkammararen, samt dessutom meddelat mig med motionären, som ej deremot haft något att erinra. Det var först efter sådana förberedelser, som jag framställde detta förslag. Skulle Kammararen emellertid vilja besluta en återremiss, skall jag dock ej sätta mig deremot.

Jag glömde i mitt förra yttrande betona en olikhet mellan mitt och Utskottets förslag, som jag nu torde få papeka, på det att densamma måtte beaktas, för den händelse frågan i Utskottet skulle komma att undergå ytterligare pröfning. Utskottet har begärt, att den utredning, som af fullmäktige i Riksgäldskontoret skulle verkställas, måtte ske till nästa riksdag. Jag har uteslutit denna stof ur mitt förslag i den öfvertygelse, att det skulle bli omöjligt för fullmäktige att inom så kort tid som den, hvilken förflyter intill nästa riksdag, anskaffa sådana ritningar och kostnadsförslag, hvilka kunna Riksdagens vinna godkännande, och att åstadkomma en verklig utredning, helst för densamma, såsom af betänkandet inhenitas, skulle erfordras åtskilliga myndigheters hörande. Vid detta förhållande har jag ansett det vara bättre att säga ifrån sådant i tid, än att sedan förklara, att det uppdrag, som man erhållit, af ett eller annat skäl ej kunnat utföras. Jag har äfven i detta hänseende rådfört mig med sakkunnige, som delat mina farhågor och förklarat att, om ej mycket snart ett utförligt program afgafs, det ej skulle vara möj-

ligt för någon arkitekt att intill nästa riksdag uppgöra så omfattande ritningar och kostnadsförslag.

Jag delar i så måtto Grefve Mörners åsigt, att så brådskande kan det ej vara med förändringen, att något skulle vara förloradt, om det skulle skjuta öfver en riksdag dermed. Det är sannt, att Kamrarnes sessionssalar blifva allt mer och mer otillräckliga och att dei flera hänseenden äro temligen obeqväma, men hafva vi underkastat oss detta 6 år och måste vi i alla händelser göra det de år, som erfordras för nybyggnaden, torde ett år mer eller mindre ej betyda så särdeles: hufvudsaken torde väl dock vara, att ett så stort byggnadsföretag som det ifrågavarande blir fullt öfverensstämmande med de fordringar, man skäligen kan ställa på detsamma.

För den händelse frågan skulle återgå till Utskottet, vill jag tillägga en sak, som jag ej berört i mitt förslag, emedan jag der sökt att så litet som möjligt skilja mig från Utskottet. Det skulle verkligen kunna finnas ett alternativ utom de af Utskottet framställda. Utskottet har föreslagit, att riksdagshuset, Riksgälds-kontoret och Riksbanken skulle, alla tre, förläggas på Helgeandsholmen. Detta vore i vissa hänseenden det beqvämaste, men Utskottet har förutsatt, att Banken ej kunde der inrymmas och önskat, att fullmäktige i så fall skulle utreda på hvilket annat lämpligt ställe bankhuset skulle kunna förläggas. En tredje möjlighet vore, att på Helgeandsholmen uppföra riksdagshus och Bank, utan afseende å Riksgälds-kontoret. Att hafva riksdagshuset och Riksgälds-kontoret på samma plats synes vara föga af behof påkalladt, då kommunikationen mellan Riksdagen och Riksgälds-kontoret är så liten, att det ej kan vara af synnerlig betydighet hvar än byggnaden ligger. Riksgälds-kontorets nuvarande hus är dessutom temligen tillräckligt för behofvet, särskildt numera sedan Justitie-ombudsmannen erhållit lokal i riksdagshuset och Riksgälds-kontorets kommissariat derigenom får en väl behöflig utvidgning af sin lokal. När derjemte tidningsstämplingen upphör, blifva också de hvalf, der den förrättats, lediga till fullmäktiges disposition och lemna ökad utrymme för handlingar, som böra förvaras i brandfritt hvalf. Detta hus är således måhända det som minst tarfvar nybyggnad. Det vore således kanske skal att tillse, om det ej vore lämpligt att på Helgeandsholmen bygga riksdagshus och Bank, utan afseende å Riksgälds-kontoret, i händelse en inskränkning i det förutnämnda förslaget skulle anses af omständigheterna påkallad.

Slutligen ber jag att få tillkännagifva, att jag gerna instämmer i det förslag till lydelse för början af första punkten, som Herr von Ehrenheim afgifvit.

Herr Lagerstråle: De förslag, som blifvit framställda dels af Utskottet och dels af Grefve Hamilton, skilja sig i sak obetydligt, ehuruval i ett par hänseenden olikheter dem emellan förekomma. I formelt hänseende kan jag visserligen ej förneka, att företräde kunde gifvas åt Grefve Hamiltons, men då Utskottets förslag ej är åtföljdt af någon reservation, befarar jag att, om man önskar frångång åt sjelfva saken, man ej bör frångå den uppfattning, som inom Utskot-

tet gjort sig gällande. Då härtill kommer, att under denna diskussion ej någon af Utskottets ledamöter förenat sig i det förslag, som af Grefve Hamilton framställts, anser jag enda utvägen för att komma till ett resultat vara att ansluta sig till Utskottets förslag.

Någon olägenhet för fullmäktige i Riksgälds-kontoret kan jag ej inse vara att befara af detsammas antagande. Den egentliga olikheten i detta afseende emellan de båda ifrågavarande förslagen består deri att, enligt Utskottets förslag, skulle uppdrag lemnas åt fullmäktige att utreda frågan *till nästkommande riksdag*, då deremot, enligt den af Grefve Hamilton föreslagna redaktion, orden "*nästkommande år*" äro uteslutna och der står endast, *till Riksdagen* inkomma. Jag medger gerna, att det kan vara mycket tvifvel underkastadt, huruvida denna fråga kan hinna att utredas till nästkommande Riksdag. Men blir ej så förhållandet, lärer väl i detta som i så många andra ärenden, der ett dylikt uppdrag lemnas men ej hinna att fullgöras, sådant helt enkelt kunna för Riksdagen anmålås, och ett dylikt tillkännagifvande från fullmäktige torde vara tillräcklig förklaring öfver den uteblifna utredningen.

En talare har visserligen uppställt det yrkande, att förslaget i sin helhet borde afslås på den grund, att ett nytt riksdagshus vore obehöfligt, sedan åtskilliga reparationer på det nuvarande blifvit utförda, men min motion afser ej den närmaste tiden utan fasthållande att tillgodose det behof, som säkerligen inom ett tiotal af år eller deromkring komme att yppa sig. Det är redan af Stats-Utskottet vid en föregående riksdag erkänt, att nuvarande byggnad ej uppfyller sitt ändamål, och det torde vara uppenbart, att detta än mindre skall blifva förhållandet i den mån, som genom folkmängdens ökande ett ökad antal representanter komme att intaga platser i Kamrarne. Då således obestriddligt torde vara att förr eller sednare ett större utrymme måste beredas för Riksdagens sammanträden, har jag ansett det vara af vigt, att en utredning af lämpligaste sättet för detta behofs fyllande i tid verkställdes, samt att en fullständig plan i detta hänseende uppgjordes och utan allt förhastande pröfvades och godkändes. Man skulle sedermera, med ledning af densamma, kunna vidtaga anordningar för beredande af erforderliga medel för planens verkställande, och genom att på ett ändamålsenligt sätt söka disponera Riksdagens nuvarande lokaler för allmänt behof eller realisera dem, skulle, såsom mig synes, det afskräckande i frågans ekonomiska utseende kunna betydligt minskas. Jag har, som sagdt, egentligen velat i tid framkalla en utredning af frågan, utan att tro på någon hastig verkställighet af en nybyggnad af Riksdagshuset. Måhända har dock emellertid mitt förslag, så att säga, ryckts ett steg framåt mot detta mål genom det understöd, det fått genom projektet om Bankens förläggande till samma byggnad, som skulle för Riksdagen uppföras.

För att minska farhågan, att kostnaderna af den föreslagna utredningen möjligen skulle blifva allt för stora, förefaller det mig, att det måhända skulle vara ändamålsenligare att i beslutet inlägga en viss gifven summa att ställas till fullmäktiges disposition, på samma sätt som i min motion föreslagits. Jag skulle derföre vilja föreslå,

att ett ytterligare moment under Litt. F. insattes i betänkandet af följande lydelse: "att för bestridande af de med fullgörandet af förevarande uppdrag förenade kostnader, ett belopp af 10,000 R:dr till fullmäktiges disposition varder anvisadt" och yrkar med detta tillägg, bifall till Utskottets förslag.

Friherre Stjernblad: Jag begärde ordet med anledning af det här framställda yrkandet på återremiss. Riksdagen är långt framskriden, och om Kammaren skulle återremittera denna fråga, men Andra Kammaren möjligen fatta beslut i den ena eller andra riktningen, komma vi derhän, att det Sammansatta Utskottet efter sammanträde hemställer, att Första Kammaren måtte fatta beslut; sedan Första Kammaren fattat sitt beslut, först då kan en sammanjemkning ske vid ett förnyadt Utskotts-sammanträde, och slutligen kommer då detta sammanjemkningsförslag att underställas Kamrarne. Om allt går efter önskan, skulle vi ej hafva mera än 8 å 9 dagar innan Riksdagen borde vara slut, men skulle denna fråga formligt behandlas och på vanligt sätt bordläggas, kunna vi riskera, att en förlängning af Riksdagen skulle förorsakas blott för dess skull. Det kan ej falla mig in att, om en fråga är ytterligt viktig, motsätta mig en noggrannare pröfning af denna, af farhåga att Riksdagen derigenom skulle förlängas en eller annan dag, men då en fråga, sådan som denna, onekligen kan få en ganska nöjaktig lösning genom ett bifall till betänkandet, tror jag, att vi ej allt för strängt böra hålla på formerna, i synnerhet som de af Grefve Hamilton framställda anmärkningar i afseende å dem, enligt min tanke, blifvit på ett tillfredsställande sätt vederlagde af ordföranden på Stats-Utskottets Utgifts-afdelning. Hvad angår anmärkningen, att en förflyttning af Riksgälds-kontoret vore mindre behöflig än af Banken, får jag fästa uppmärksamhet å, att här ej är fråga om att definitivt bestämma en sådan förflyttning, utan fråga är endast om en utredning, hvilken man velat uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret, dervid lemnande dem så fria händer som möjligt. Beträffande den siste talarrens yrkande, att ett nytt moment i betänkandet skulle införas, hvori en bestämd summa utsattes, kan jag, för min del, ej hafva något deremot. Utskottet ansåg detta öfverflödigt, då Riksdagen lemnade uppdraget till sina egna förtroendemän.

Att rent af afslå betänkandet, torde ej vara lämpligt, då här endast är fråga om en obetydlig kostnad och att få en sak utredd, som för både Riksdagen och hufvudstaden är af största betydelse, då Riksdagen å sin sida skulle kunna få för sig upplåten en af de skönaste platser i hufvudstaden och derjemte en lösning af frågan om Helgeandsholmens ordnande, som så länge stått på dagordningen, skulle kunna åvägbringas.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag, med det af Herr Lagerstråle gjorda tillägg.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden:

1:o att den förevarande punkten skulle oförändrad bifallas;

2:o af Grefve Hamilton, att punkten skulle antagas med följande förändrade lydelse:

att Riksdagen måtte besluta: att uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret, i hvad Riksbanken angår, gemensamt med fullmäktige i Riksbanken;

a) att låta verkställa en fullständig utredning, huruvida ett mot ändamålet fullt svarande riksdagshus, må kunna å Helgeandsholmen uppföras samt om möjligheten och ändamålsenligheten att antingen i samma byggnad inrymma Riksbanken och Riksgälds-kontoret eller ock för Riksbanken på annat sätt bereda lämplig lokal, antingen på Helgeandsholmen eller i dess grannskap;

b) att låta uppgöra fullständiga ritningar och kostnadsförslag till Helgeandsholmens ordnande och bebyggande för ofvannämnda ändamål, dervid bör utredas kostnaden, särskildt för uppförande af endast riksdagshus, samt särskildt antingen för Bankens och Riksgälds-kontorets inrymmande i riksdagshuset, eller för uppförande af bankohus på Helgeandsholmen eller annan lämplig plats;

c) att för frågans bästa möjliga lösning, bereda tillfälle till täflan för dem, som vilja afgifva ritningar och förslag i ämnet, samt för sådant ändamål utfästa lämpliga belöningar; börande kostnaden så väl härför, som för öfriga i följd af Riksdagens åt fullmäktige nu lemnade uppdrag nödiga åtgärder, bestridas till hälften af Bankens och till hälften af Riksgälds-kontorets medel;

d) att, sedan ärendet erhållit all nödig utredning, till Riksdagen inkomma med fullständiga förslag i ämnet; börande fullmäktige, derest de af Riksdagen, Banken och Riksgälds-kontoret nu begagnade byggnader icke skulle kunna för annat allmänt behof ändamålsenligen användas, jemväl yttra sig om lämpligheten af deras föryttrande.

3:o af Herr Lagerstråle, att punkten måtte bifallas med följande tillägg: "äfvensom att för bestridande af de med fullgörandet af förevarande uppdrag förenade kostnader anvisa ett belopp af 10,000 riksdaler till fullmäktiges disposition;"

4:o att punkten skulle återförvisas; samt slutligen

5:o att densamma måtte afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, sedermera proposition på antagande af Grefve Hamiltons förslag, då svaren utföllö med många nej jemte åtskilliga ja, vidare proposition på bifall till punkten med det af Hr Lagerstråle föreslagna tillägg, hvilken proposition besvarades med många ja jemte åtskilliga nej, ytterligare proposition på återremiss af punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och slutligen proposition på afslag å punkten, då svaren likaledes utföllö med många nej jemte några ja; hvaruppå och efter det att proposition på bifall till punkten med det af Herr Lagerstråle yrkade tillägg ånyo blifvit gjord samt med

många ja jemte några nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Bifölls.

Härefter anmälte sig och yttrade:

Friherre Funck: I sammanhang med det nyss fattade beslutet tager jag mig friheten hemställa att Kammaren äfven måtte besluta att åt Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet uppdraga att lemna fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret behörig underrättelse om beslutet.

Uppå gjord proposition lemnade Kammaren härtill sitt samtycke.

Grefve Hamilton, Henning: Jag anhåller att få reservera mig mot det nyss fattade beslutet, oaktadt jag önskar framgång åt den sak, som dermed åsyftas. Skälet till min reservation är min önskan att på förhand gifva tillkänna, att, om det också vore lämpligt att gifva fullmäktige i Riksgälds-kontoret det omfattande uppdrag, de genom detta beslut erhållit, de omöjligen kunna göra det under den korta tiden till nästa riksdag och sannolikt icke heller med den ringa kostnad, som af motionären blifvit föreslagen och af Kammaren bestämd.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda betänkande N:o 2, i fråga om restitution af erlagd tillverkningsafgift vid utförsel af bränvin till utrikes ort.

Herr Rydqvist: I sin motion hade Herr Forsbeck föreslagit, "att vid export af bränvin exportören lemnas fem procent godtgörelse, såsom ersättning för den skatt han erlagt, men som icke återfås såsom varande bortdunstad, innan varan hinner exporteras; skölande dock detta afdrag endast tillkomma rectificerad sprit om minst 95 procents styrka". Utskottet, som afstyrkt godkännande af detta förslag, och i stället tillstyrkt en afgiftsrestitution för hvarje kanna exporterad sprit, uträknade efter "den *minsta* kända alkoholförlusten" och bestämd till ett bråktal af öre, så att sväriligen någon vinst, men sannolikare förlust vid besagde export blefve att förvänta, har såsom skäl för detta sitt afstyrkande andragit, att man ej borde tillskapa "förklädda exportpremier"; äfvensom att sprittillverkarnes anspråk icke skärligen torde kunna "sträckas längre än till ersättning för den med spritförädlingen förknippade oundvikliga alkoholförlust". Utskottet vill således i Herr Forsbecks förslag se uppslaget till ett exportpremie-system, men är ingalunda sinnadt att lägga hyende under en sådan last; man vill ej på minsta vis uppmuntra en för Sverige så högst naturlig näring som export af bränvin, utan kan det ej blifva ex-

porteradt med mindre än att ett enda öre per kanna lemnas i utförelsepremie, så må det blifva dervid. "Que le monde périsse, plutot qu'un princip", tyckes vara Bevillnings-Utskottets valspråk. Det hade emellertid varit intressant, om Utskottet, hvilket jag förmodar haft fullständig kännedom om detta ämne, hade regalerat Riksdagen med uppgift om huru andra länder, der frihandelsprincipen gjort sig gällande, ställt till med afseende å exporten af spritdrycker, exempli gratia England, Frankrike, Holland, Preussen och Danmark. Som Herrarne väl torde hafva sig bekant, har exporten af spritvaror från dessa länder sedan lång tid tillbaka varit i flor och är det fortfarande. Det vill nu nästan förefalla, som detta åtminstone i en del af nämnda länder härledde sig derifrån, att exportören får mer igen än hvad han erlagt i accis för sin tillverkning. Hvad mig beträffar, har jag omöjligt kunnat medhinna att på den korta tid detta betänkande varit tillgängligt sätta mig in i frågan, och har jag därför ej heller några bestämda upplysningar i denna del att lemna, hvarför jag ej skall tillåta mig att längre uppehålla Kammararens tid, och då det nu är så långt lidet på Riksdagen torde ej heller vara lämpligt, att söka få frågan återremitterad, utan måste den väl för denna riksdag anses vara fallen. Jag önskar nu blott att få till protokollet antecknad, att jag för min del ogillat Utskottets om allt annat än nit för svenska näringsarnes befordran vittnande förslag.

Herr Bennich: Då den siste ärade talaren inskränkt slutresultatet af sitt anförande till ett ogillande af Utskottets förslag, bör jag icke upptaga Kammararens tid med något bemötande af anförandet i öfrigt. Utskottet är vant vid den ärade talarens missnöje och skall, efter hvad jag hoppas, söka bära det äfven framdeles.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra--6:te punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Bevillnings-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda betänkande N:o 16, i anledning af väckta motioner om ändringar i nu gällande tullstadga.

Föredrogs och lades till handlingarne Bevillnings-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda memorial N:o 17, angående ännu icke afgjorda tullbestämmelser för vissa artiklar.

Föredrogs ånyo Första Kammararens Tillfälliga Utskotts den 1

och 3 dennes bordlagda betänkande N:o 10, i fråga om anhållan till Kongl. Maj:t derom, att ledigblifvande tjänster inom statsdepartementenas expeditioner och de förvaltande embetsverken icke måtte annorledes än på förordnanden återbesättas.

Herr von Gegerfelt: Vid 1868 års riksdag aflät Riksdagen en skrifvelse, deruti anhölls att Kongl. Maj:t täcktes tillse huruvida ej vissa förvaltande embetsverk må kunna sammanslås för åstadkommande af besparing samt större enkelhet och reda i förvaltningen; och att formerna för behandlingen af de till Landt- och Sjöförsvarsdepartementena hörande ärenden ordnas så, att närmare samband mellan särskilda förvaltningsgrenar åstadkommes. Vid 1871 års riksdag afläts ytterligare en skrifvelse, deruti den åsigten uttalades "att den föregående skrifvelsen åsyftade en förbättrad organisation af embetsverkens yttre former och verksamhetsområden, denna deremot en förenklad anordning af göromålen och reform af arbetssättet, hvarigenom tjänstemännens antal kan inskränkas, hela deras verksamhet tagas i anspråk, renskrifning och dylikt verkställas mot ersättning af särskilda biträden o. s. v.» Det hör nu ej hit huruvida den sålunda gjorda kompletteringen af den förra skrifvelsen var lämplig, åtminstone synes dess innehåll hafva bort och kunnat inrymmas i den förra; nu föreslås en tredje skrifvelse med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande om och i hvilka fall ledigblifvande tjänster inom statsdepartementenas expeditioner, samt inom öfriga till statsförvaltningen hörande embetsverk och myndigheter, tills vidare och intill dess frågorna om förenklade anordningar af statsförvaltningen blifvit slutligen handlagda, lämpligen må kunna endast genom förordnanden uppehållas. För mig synes denna sista skrifvelse hafva allt för mycket tycke af ett ytterligare post scriptum, något som förut är glömdt och nu kommer efter. I den motion, som ligger till grund för detta ärendes behandling denna gång, klagas öfver att Riksdagens skrivelser i årtal lemnas utan uppmärksamhet; det tillkommer ej mig att yttra mig, huruvida denna klagan är befogad, men, då Riksdagen begagnar det sättet att ej säga allt på en gång utan komma med litet då och litet då, synes den mig gifva Kongl. Maj:t skäligen anledning att i afbidan på frågornas komplettering uppskjuta deras afgörande. Mig synes för öfrigt den nu föreslagna skrifvelsen vara både obehöflig och olämplig; obehöflig är den därför, att, om Kongl. Maj:t finner en tjänst kunna och böra indragas, så är det alldeles otänkbart att Kongl. Maj:t derefter skulle utfärda fullmakt å sådan tjänst; olämplig är den föreslagna åtgärden därför, att derigenom en hel tjänstemannakorps skulle sättas på förordnande, blott emedan en eller annan tjänst kan komma att indragas. Jag får erinra om att, då det 1868 var fråga om att alla tjänster skulle tillsättas endast på förordnande, Första Kammaren afslog detta, och jag är nu ej alls öfvertygad af de skäl Utskottet anført för en sådan åtgärd, dessa skäl tala deremot för ett alldeles motsatt resultat. Jag får således vördsamt anhålla om afslag å Tillfälliga Utskottets hemställan.

Herr Widén: Som det synes har jag reserverat mig mot Utskottets ifrågavarande tillstyrkande och jag skulle som skäl därför hafva kunnat använda åtskilligt af hvad som förekommer i Utskottets motivering, men jag har endast fäst mig vid den omständigheten, att uti den skrifvelse, som redan ingått till Kongl. Maj:t från Riksdagen, den här ifrågasatta åtgärden blifvit tillräckligt antydd. Riksdagen har till exempel i 1871 års skrifvelse sagt, att omorganisationen af statsdepartementen just borde gå i den riktning att tjänsternas antal inskränktes. Då denna fråga således är underställd Kongl. Maj:ts ompröfning, tror jag ej att den kan verkställas, utan att Kongl. Maj:t på samma gång tänker på att undanröjda de hinder som möjligen förefinnas; ett sådant hinder vore att fortfarande utfärda fullmakter å tjänster, som skola indragas, och jag har ej trott att Kongl. Maj:t skulle kunna undgå att taga denna omständighet i betraktande. Följaktligen anser jag ej den förevarande skrifvelsen erforderlig, vidare anser jag den ej heller lämplig, enär det ej står väl tillsammans med Riksdagens värdighet att aflåta öfverflödiga skrivelser. Det skäl, som af motionären anförts, att nemligen han fruktade att den föregående skrifvelsen skulle råkat i glömska, kan jag ej heller tillerkänna någon vikt, då det blott är ett år sedan sista skrifvelsen afläts. Jag hemställer om afslag å Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till betänkandet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

Herr vice Talmannen: Jag får vördsamt föreslå att de i dag första gången bordlagda ärenden måtte få sättas främst å föredragningslistan till nästa plenum.

Detta förslag bifölls.

Justerades 6 protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.